

Hvededyrkningsforholdene i Danmark.

Foredrag, holdt d. 15de December 1881 i det
kgl. Landhusholdningsselskab,

af

Dampmøller Axel Bay.

X

Naar jeg, for den ærede Forsamling, skal indlede Spørgsmaalet »Danmarks Hvedeavl«, udpege de Mangler, som klæbe ved de nu i Almindelighed dyrkede Hvedesorter, og paavise Maader, hvorpaa man kan raade Bod paa disse Mangler og tvinge Danmarks Hvedekultur ind i et sikkert, fremadskridende Spor, da nødsages jeg til, mine Herrer, at drage de Faktorer frem, som baade her og i Udlandet ligesom søge at danne denne Kultur i den Form, som er den mest passende og mest søgte af Konsumenterne.

Dette Aarhundredes store Fremskridt paa Kommunikationsmidlernes Omraade, saavel tillands som tilvands, have havt en gennemgribende Indvirkning paa Kornhandelen, og England, vor vigtigste Forbruger, drager nu lettere Aande, naar det tænker paa at forsyne sig med det daglige Brød, naar da Krig og Misvæxt ej staa for Døren; thi det veed, naar Høsten er i Hus, nøjagtig, hvorfra det kan dække sine Mangler, og istedet for den langsomt gaaende Brevpost og det af gunstig Vind afhængige Sejl-skib, opfylder nu Elektriciteten og Dampen hurtig Ønsket.

Ligeoverfor sin Afsætningskilde, England, kan det mulig synes, som Danmarks Beliggenhed i Fortiden var bedre end nu, da dets Konkurrenter, med det mægtige,

rige Amerika i Spidsen, ere rykkede det mere og mere paa Livet; men det har dog Fordele fremfor de fleste andre Lande, selv dem, der ligge England nærmere, hvilke ikke kunne bérøves det, og veed det blot at gjøre disse Fordele frugtbringende, vil det altid, i Forhold til sin Størrelse, komme til at indtage en fremragende Plads som Englands Forsyner.

Før Dampen og Elektriciteten traadte i Handelens Tjeneste, var der Mathed i Handelslivet fra Høst og til Nytaar, og Røret kom først, naar Isen brød op, og Beholdningerne kunde afskibes. Nu er derimod gjerne det modsatte Tilfældet. — Livet i Kornhandelen vaagner efter Høsten og varer gjerne til Nytaar, og der er gennemgaaende en Mathed udbredt over det fra Nytaar til Høst, naar ikke Udsigt til Misvæxt for den nye Høst eller lange uheldige Vejrperioder bringe Børserne til at spekulere ud over det Almindelige.

I hin Tid trak undertiden Høsten længe ud, paafulgtes strax af Efteraarsmarkarbejderne, og Plejlen og Hestegangen krævede lang Tid til Tærskningen, saa at Størstedelen af Høstudbyttet ad de daarlige Veje først naaede Afskibningsstederne i Løbet af Vinteren og Foraaet.

England fordrede den Gang ikke saa meget som nu; det nød sit eget Forraad, og naar saa Tiden nærmede sig, da dette skulde erstattes med Tilførseler, hvor kunde da ikke de gunstig beliggende Lande trykke sig mod Afskibning, en Storm holde hele kornladede Flotiller borte fra Bestemmelsesstedet, en truende Postefterretning fra langt bortliggende Kornlande sætte de engelske Børser i en saadan Skræk, at pludselige Stigninger eller Fald paafulgte.

Nu have Tiderne skiftet; England behøver mere Korn, det forsyner sig livlig efter Høst fra de nærliggende Forraads-Lande, og naar først henad Nytaar Kornmasserne fra Amerika, Australien og Rusland komme til dets Kyster, da kan det i Ro og Mag vrage Kvaliteten og tinge om

Priserne. — En truende Efterretning forstyrrer nu ikke let Englænderens Ro; thi paa en Dag kan han forlange og faa Skrifte fra hele Jorden, og paa Dage kan han beregne, naar, selv fra fjerne Egne, de afskibede Kornladninger kunne komme ham til Undsætning.

Havet, som omgiver Danmark og skyder sig ind i det med sine Belter og dybe Fjorde, har skabt det til at være Englands bedst beliggende fremmede Forraadskammer. Hver en frugtbar Egn har i sin umiddelbare Nærhed sin gode Søkjøbstad. Naar Høsten, begunstiget af de sindrige dertil indrettede Maskiner, er bjerget, kan Tærskningen ved Damp og Kjørselen af Kornet til Udskibningsstedet hurtig være tilendebragt, og er Kornet først i Dampskibet, da fordrer det i Reglen kun 3 à 4 Dage for at være i den engelske Kjøbers Hænder.

Man vil derfor næppe forholdsvis finde et Land, der er saa begunstiget som Danmark til at benytte sig af det Liv i Kornhandelen, som i Reglen finder Sted i Efteraaret. Men for at opnaa den fulde Nytte af denne gunstige Beliggenhed, maa man rette sig efter Kjøberens Fordringer, møde med gode og ensartede Kvaliteter, ikke det ene Aar tilbyde Et, det næste Aar noget Andet; men ligesom et velrenommeret Fabrikat er søgt paa Grund af sin Godhed og fuldkomne Ensartethed, saaledes maa det være Danmarks Opgave at dyrke gode og ensartede Kornkvaliteter.

Jeg skal nu med Hensyn til Danmarks Hvedeavl søge at bevise, hvorledes Danmark har stillet sig lige over for Englands Fordringer til Hvedekvaliteten.

Hvedeplanten indtager 5 pCt. af Danmarks besaaede Areal, og Størstedelen heraf falder paa Øerne. Det statistiske Bureau meddeler, at Hvededyrkningens Udstrækning i de enkelte Amter var følgende i Aaret 1876:

Amt	Tdr. Land	Udsæd	Tdr.
Maribo	27,567	. . .	23,205
Præstø	15,488	. . .	14,836
At overføre . .	43,055	. . .	38,041

Amt	Tdr. Land	Udsæd Tdr.
Overført . .	43,055 . . .	38,041
Sorø	11,515 . . .	11,021
Svendborg. . . .	11,419 . . .	10,655
Odense	11,171 . . .	11,167
Holbæk	9,841 . . .	9,368
Vejle	6,536 . . .	6,731
Kjøbenhavn. . . .	3,969 . . .	3,592
Aarhus	3,264 . . .	3,270
Bornholm	2,480 . . .	2,429
Frederiksborg . .	2,313 . . .	2,223
Randers	2,156 . . .	2,180
Hjørring.	1,536 . . .	1,558
Ribe	1,177 . . .	1,182
Aalborg	550 . . .	519
Viborg	482 . . .	490
Ringkjøbing. . . .	414 . . .	413
Thisted	412 . . .	483
	<hr/>	
	Ialt 112,280 . . .	105,325

Paa Øerne 95,763 Tdr. Land . . . 88,499 Tdr. Udsæd.
 I Jylland 16,517 — . . . 16,826 —

Øerne møde derefter med 6 Gange saa stort Hvedeareal som Jylland. — Maribo Amt har $\frac{1}{4}$ Del af hele Danmarks Hvedeareal, og 6 af Landets 18 Amter have $\frac{4}{5}$ Del af hele Landets Hvedeareal.

I de bedste Hvedeamter er Hvedearealet i Stigning; thi fra 1871 til 1876 steg det saaledes i:

Maribo	Amt med	2,276 Tdr. Land
Svendborg	— -	1,663 —
Odense	— -	1,566 —
Sorø	— -	1,367 —
Præstø	— -	1,242 —
Holbæk	— -	1,223 —

I de øvrige Amter var Stigningen enten ubetydelig

(indtil 725 Tdr. Land i Vejle), eller der var Nedgang (indtil 395 Tdr. Land i Hjørring Amt).

Paa Øerne var Hvedearealet i de nævnte

5 Aar steget med 9,352 Tdr. Land.

Og i hele Landet var Hvedearealet i de

nævnte 5 Aar steget med 9,192 —

altsaa en Tilbagegang for Jylland af 160 Tdr. Land.

Det er ganske vist ikke noget stort Kvantum Hvede, Danmark seer sig istand til at udføre, i Forhold til de 20 à 30 Millioner Tønder, England aarlig forlanger tilført; men det indbringer dog Landet 10 à 17 Millioner Kroner aarlig, og dette Spørgsmaal har derfor ikke saa liden Betydning for vort Landbrug. —

Gaaer man 20 à 30 Aar tilbage i Tiden, vil man finde, at der i Egnen om Nakskov, der sikkert med Rette kan ansees for Danmarks bedste Hvedeegn, i Almindelighed dyrkedes kraftige brune og ravgule Hvedesorter, som modstod den haarde Vinter, der ofte her paa Grund af Mangel paa Sne er meget ødelæggende for denne Plante, gav paa godt drevne Jorder fra 12—15 Fold, ja endog derover, og besad en Kvalitet, som var saa yndet i England, at Nakskov-Hvede i hin Tid nød den Ære, særskilt at blive noteret paa de engelske Markeder, hvor den sædvanligvis solgtes. Der var især en Varietet, som da navnlig vandt Møllernes Bifald. Den gik under Navn af »Vintersborg-Hvede«, hvilket kom af, at afdøde Proprietær Hastrup til Vintersborg havde opelsket den ved Udvalg af Magdeburgerhvede, som dengang var almindelig dyrket paa Egnen, og den var i lang Tid almindelig i Lollands Nørreherred, hvor den da ogsaa endnu findes hist og her hos Bønderne.

Den foldede godt, var haardfør, tyndskallet, let at behandle paa Møllen, og gav et smukt, kraftigt Mel; men den er rimeligvis gaaet tilbage eller har udartet sig, siden den op i Treserne maatte vige Pladsen for en Mængde fremmede Arter, som dengang fremkom. Disse vare i Tidsrummet fra 1864—1870 saa mangfoldige paa denne

Egn, at man næsten kan sige, at hver Landsby havde sin Varietet, som den særlig lagde Vind paa, og skal man fremhæve Hovedarterne, maa man nævne: hvid australsk, lys belgisk, Mumiehvede, Fenton-, Manchester-, Hallet-, Kolbe- og senere »Square-head«-Hvede.

Af disse Hvedearter synes det, som om Kolbehvede har egnet sig bedst for det danske Klima. Den kan vel ikke siges at have været en limrig og yndet Varietet for Mølleren, men den taalte Vinteren, foldede godt og beholdt længe Artens Særkjende. Men i det Hele taget maa man dog slaa fast, at disse Hvedearter, især de engelske stivstraaede, og mere og mindre limfattige Arter, efter at de de første Aar tilfredsstillede Landmanden i Ydeevne, viste sig at være kjælne, toge hurtig af i Bæreevne og bleve saa skudte tilside for nye Sorter, da man ikke fandt det fordelagtigt at holde paa en Plante, der hurtig gav Slip paa Slægtens gode, uden at miste dens daarlige Egenskaber. Det Samme vil temmelig sikkert og blive Tilfældet med den nu stærkt udbredte »Square-head« Hvede, thi den er alt nu begyndt at miste en Del af Artens Særkjende. Den skyder nu flere Skud og behøver derfor ej at saaes saa tykt; mange fremmede Ax findes i den, og den bevarer daarlige Egenskaber, som Mølleren udsætter paa: tyk Skal, ringe og tilmed sensibel Lim, en olieagtig Kvalitet, som vanskeliggjør og fordyrer Melfabrikationen.

Naar man nu, mine Herrer, fra en Landmands Standpunkt seer tilbage paa disse Kjendsgjerninger, som jeg maa antage kunne gjælde for hele Danmarks Hvedeavl, maa man da ikke komme til den Slutning, at de Fordele, man har troet at udnytte af disse Hvedesorter, kun have været illusoriske. Man har indført en fremmed Hvedeart, som med Fordel er dyrket de første Aar; saa har en stræng Vinter dræbt den og bragt Forstyrrelse ind i Rotationerne, derefter har den lidt efter lidt tabt sin rige Bæreevne. Man troede først, det stammede fra ugunstigt Vejr og daarlig Blomstring, og man holdt ved den, indtil

dens Fejl stode En klart, og saa greb man en ny Art og begyndte forfra.

Og dertil har man skudt Møllerens og Konsumenternes Tarv tilbage, man har ej taget tilbørligt Hensyn til, hvor stor en Pris England, med sit tildels konservative Mølleri som en Blandingsvare, sætter paa den buttede, tyndskallede, milde og ret kraftige Hvede, som Danmark tidligere har været istand til at frembringe, hvis hvide, klare Mel let lader sig udmale og pynter paa de indførte haarde, limrige Hvedesorters Mels mørke Tone.

Mærket »Dansk Hvede« har i de sidste 12 Aar undergaaet saa mange Forandringer, at den direkte ved at være tilbudt Englænderen absolut maatte falde i Værdi paa Grund af dens variable Kvalitet. Maa man derfor ikke komme til den Erkjendelse, at Danmarks Hvedeavl stod sig bedst ved at dyrkes med gode akklimatiserede, ret kraftige, men bløde og tyndskallede Hvedearter, som ved en skarp og nøjagtig Kontrol bestandig bleve opretholdte og forædlede heri Landet.

Danmark er imidlertid endnu ikke værst stillet paa Hvedekvalitetens Omraade; England er jo selv Hjemmet for de Arter, der her som oftest vælges; men der er Kapitaler, som med Ihærdighed og Interesse konstant oprettholde dem, og et Klima, som egner sig for dem; der er et stort Udvalg af fremmede Hvedearter til at blande og styrke med, og Melet af dem sælges jo lettere dér, hvor Mølleren kan faa sine Kunder i Tale.

Desuagtet var der den 28de November 1881 en Prisforskjel paa engelsk Hvede i London af 30 pCt., og i Oktober Maaned købte jeg en Ladning engelsk Hvede, lig vor Square-head Hvede, som kom mig paa samme Pris paa min Mølle, som jeg dengang kunde have ny Nakskov Hvede for.

Fra Nordafrika indføres der undertiden til England en storkornet, lys, tør Hvede, som er saa fattig paa Lim, at den ej kan bruges til Menneskeføde, men udelukkende benyttes som Fodervare, og efter en paalidelig Beretning

fra Nordtyskland (Danzig) lyder der stærke Klager over de mere og mere fremkommende limfattede Hvedearter. Den lyder saaledes:

»Paa herværende Egn har man i de senere Aar indført en Del engelsk Saahvede, især »Golden drop« og »Square-head« Hvede. Landmændene vare meget tilfredse med Udbyttet deraf; man høstede 18—26 Centner pr. Morgen; men Hveden har ikke taalt vort Klima og er i sidste Vinter fuldstændig gaaet bort, hvorfor man ej længer har lagt Vind paa denne Hvedeart, men derimod er gaaet over til Sand-Hvede. Denne Hvede, som for Størstedelen er kommen fra Mecklenburg, giver et godt Udbytte, og synes at egne sig for de klimatiske Forhold i Vestpreussen. Det er en grovkornet, gulrød eller snarere rødlig Hvedeart, som egner sig til Blanding og besidder god Gluten eller Plantelim.

Iaar er her indført en Del amerikansk Hvede; men dette var en Spekulation, som ikke forrentede sig, da man ikke yndede denne Hvede og har haft Vanskelighed ved at sælge den, dels blandet og dels ublandet, (hvilket jeg antager maa stamme fra, at Amerikas Høst iaar er slet).

Den amerikanske Hvede er her ikke anvendt til til Udsæd, da Naturforholdene ikke passe for alle Hvedearter, og det er sagtens derfor, at de smukke Hvedesorter, Culmer- og Sandomirerhvede, udartede paa et Par Aar, og nu hovedsagelig have maattet vige Pladsen for den for vor Egn mere passende Sandhvede.

I Braunschweig og i Provinsen Sachsen dyrkes Ribben, Square-head, Golden drop og Rivetshveden, hvilken Sidste er en Skræk for alle Møllere og Bagere, da den ingen Styrke og Plantelim besidder og giver selv ved Blanding af kraftige, røde Hvedesorter en simpel Kvalitet. Denne Rivetshvede er voxet paa en Jordbund, som er udtrukken af Sukkerroer, saaledes

som i Magdeburgeregnet, og man har derfor i de senere Aar maattet indføre til Vesttyskland betydelige Kvantiteter Hvede fra Østersøen, især brogede, røde Hvedearter, for at blande dem med Hjemmeavlen. Iaar have vi en rig Avl af smuk Hvede ligesom og indført polsk og russisk Hvede, saa her er ikke Tale om at indføre engelske og amerikanske Hvedesorter.

Iaar forekommer her meget smukke, kraftige, lyse og hvide Hvedesorter, som den engelske Møller gjerne køber; senere hen fremkomme sunde, lysbrogede Middelvarer ligesom en Del lyserøde Vinterhvedearter, som Rhinlandene især købe, da de, uden at veje meget, dog indeholde en stor Del kraftig Plantelim.«

Vor mægtige, praktiske og energiske Konkurrent, Amerika, synes endnu ikke at have indført de i de sidste Aar i England opelskede Hvedearter, men har holdt sig til sine gamle, akklimatiserede Hvedearter. Disse dyrkes overalt i Nordamerika, men det er især de vestlige og nordvestlige Stater, som have Overflod af Hvede, hvorimod de østlige alt nu maa indføre betydelige Masser fra Vesten, som f. Ex. Staten New-York, der allerede nu bruger 30 Millioner Centner Hvede mere, end den selv frembringer.

Den amerikanske Hvede inddeles i 2 Hovedklasser:

Vinterhvede, som dyrkes i New-York, Pennsylvania, Ohio, Indiana, Michigan, South-Illinois, Missouri, Kansas, Texas, Kentucky, Tennessee, Virginia og Maryland, og

Sommerhvede, som dyrkes i Northern-Illinois, Wisconsin, Iowa, Minnesota og Dakota.

Vinterhveden inddeles atter i 3 Grupper: Hvid-, Ravgul- og Rød-Hvede, og disse igjen i følgende Underafdelinger:

Extra, Nr. 1, Nr. 2 og Nr. 3, Hvid Vinterhvede.

Extra, Nr. 1, Nr. 2, Ravgul Vinterhvede (fra Kansas og Nebraska).

Extra, Nr. 1, Nr. 2 og Nr. 3, Rød Vinterhvede.

Sommerhveden inddeles i:

Nr. 1, Sommerhvede.

Nr. 1, Nordvest Sommerhvede,

Nr. 2, — —

Nr. 3, — —

Vinterhveden har desuden en Afdeling, som benævnes: »rejected Vinterhvede«, og Sommerhveden: »rejected Sommerhvede« og »Dampet Sommerhvede.« De 2 første Klasser ere Blandinger af Hvedesorterne, og den sidste har faaet sit Navn, fordi den er noget fugtig og derfor bedst egner sig til at afskibe med Dampskibe.

For hver Underafdeling er der fastsat en Minimumsvægt, som for de første Sorter, Extra hvid, Extra ravgul Vinterhvede og Nr. 1, Sommerhvede, er 59 engelske Pund; for Nr. 1, rød Vinterhvede, 58 engelske Pund pr. strøgen Bushel. Desforuden er Udseendet og Kvaliteten nærmere angivet for hver især.

De amerikanske Hvedearter ere gjennemgaaende af en kraftig Kvalitet, men det er dog især Sommerhveden, som er rigest paa Lim, og da den nu bedre end forhen kan behandles paa de nye i Amerika indførte Møllesystemer, staaer den fortiden højest i Pris. Den især hos os indførte amerikanske Hvedesort, er rød Vinterhvede Nr. 2, som indeholder en stor Mængde, men dog ej syn-derlig kraftig Plantelim. —

Jeg har nu, mine Herrer, efter bedste Evne søgt at udvikle for Dem, paa hvad Stadium Hvedekulturen befinder sig heri Landet saavel som i de Lande, vi ere traadte i nærmere Berøring med, og skal nu gaa over til at udvikle et orienterende Syn paa Nutidens Hvedehandel og Hvedemølleri. Det er et Spørgsmaal, som ligger Hvedekulturen nær og maa følges med denne; thi ligesom Fjederens Kraft driver Uhret, men paa rette Maade afvikles og udnyttes ved Pendulens regulerende Indflydelse, saaledes søger Handelen og Mølleriets at afvikle de største Fordele af Hvedearealets Afgrøde ved at finde den heldigste Af-sætningsmaade, de bedste Afsætningskilder og ligesom: at

være et vejledende Mellemlid imellem Frembringeren og Forbrugeren.

Hvedehandelen og Mølleriets have ikke staaet stille, medens vort Landbrug er gaaet frem med Kæmpeskridt; de have begge været underkastede betydelige Forandringer, og Tiderne synes endnu langtfra at være trætte af at fordre større Anstrængelser og større Energi af dem.

Fra Amerika lyder stadig Raabet »en garde!« til os. Lad os da se, hvorledes det store, vidtudstrakte Land handler med sine Kornmasser, som det ad sit umaadelige Jernbanenæt, sine Kæmpefloder og Kanaler møjsommeligt maa transportere til Kysterne.

Der fordres til Lagring af Hveden store Pakhusbygninger i Amerika, og disse have det indrettet praktisk og efter en stor Maalestok rundt omkring i hele Landet, paa centrale Markeder saa vel som paa Udskibningspladserne. Det er især Jernbaneselskaberne*), som inde i Landet have indrettet og eje disse saakaldte »Elevators«, for at sikre Banelinierne Fragten af den paa dem lagrede Hvede, og for at De, mine Herrer, kunne gjøre dem en Forestilling om en saadan Bygnings Indretning og Omfang, skal jeg skitserere Dem en af Amerikas største Elevators, som ligger i New-York.

Den er opført i 1877 og kostede 3,600,000 Kroner og er opført paa Pæle ude ved Havnen, saa at Skibe paa 8,000 Tønder kunne losse eller lade ved Bygningen, medens 33 Vaggoner, hver med 100 Tønder Hvede, (løs), paa forskellige Skinneveje paa en Gang kunne føres ind i Bygningen og der udtømme deres Indhold paa en Time. Paa et Stenfundament hviler denne Bygning, som har en Længde af 354 Fod, en Bredde af 100 Fod og en Højde af 150 Fod engelsk. Sidemurene ere af Tømmer uden Vinduer, som kun findes i Tagværket og ved Vindeltrapperne, som udvendigt føre op til det øverste af Bygningen.

*) Se »Tidskrift for Landøkonomi« 1881, Side 493.

Red.

Hele Bygningen er ved lodrette Træskillerum inddelt i 288 Rum (Silos eller Bins), som hvert kan rumme fra 400 til 2,000 Tdr. Hvede, medens der i hele Bygningen tilsammen let kan lagres 550,000 Tdr. Hvede, (omtrent Danmarks halve Hvedehøst). — Alle Maskiner, saasom Elevators, Transportører, Vægt- og Rensemaskiner, ere anbragte i Tagværket og trækkes af en 300 Hestes Kraft udviklende Dampmaskine. Hveden, som indtræffer til dette Pakhus, bliver først nøjagtig undersøgt og klassificeret af Befuldmægtigede fra Pakhusselskabet, sammen med Befuldmægtigede fra New-Yorks Kornbørs og Jernbanekompagniet. — Kornpakhuset udsteder et Certifikat, underskrevet af samtlige Befuldmægtigede, paa, at det af Ejeren har faaet dette Parti Hvede, og dette Papir kan nu af Ejeren omsættes paa Børsen. Hveden føres da ind under Bygningen, udtømmes i Elevatorerne, som løfte det op under Taget, hvor det vejes og kan, om det behøves, renses, hvorpaa det løber ned i en Bins.

Ønske Kjøberne af Certifikatet Partiet afskibet, hales Fartøiet eller, dersom dette stikker for dybt, en stor Pram med mekanisk Losseapparat, hen til Pakhuset. Hvede-beholderen tømmes gennem dens Bund ud i en Elevator, som løfter den op i en Afskibningsbeholder, hvorfra Hveden gennem Rør, ud igjennem Bygningens Ydermur, løber ned i Skibet eller Prammen, hvilken sidste fører det ud til Oceandamperen, som ligger ude paa Strømmen. Hver Tønde Korn, som paa denne Maade lagres i dette Pakhus, koster for 10 Dage ca. 30 Øre og den samme Sum for de næste 10 Dage o. s. f. Som et Bevis paa, hvor hurtig Amerikaneren, ved Jernbaner og disse Pakhuse, kan transportere og afskibe sin Hvede, kan nævnes:

Fra Buffalo, som ligger 125 danske Mil fra New York, bleve 5000 Tdr. Hvede transporterede pr. Bane ind til New Yorks Elevator, gik igjennem denne ned i Kornprammen og var 36 Timer, efter at dette Parti havde forladt Buffalo, indladet i Oceandamperen.

Inde i Landet bringe Landmændene deres Hvede til

lignende Pakhuse, hvor den klassificeres af edsvorne Befuldmægtigede, som give Leverandøren et Certificat (chek) over, hvor meget og hvilken Sort Hvede der er leveret, og Ihændeleveren kan nu omsætte dette Certificat til Banken eller Handelsmænd til den Markedspris, som daglig fra Hovedbørsene i New-York, Chicago, Milwaukee, St. Louis etc. telegraferes rundt i hele Landet, og variere »checkets« Værdi derefter.

Det er paa denne energiske og praktiske Maade, at dette rige, udstrakte Hvedeland i de sidste Aar har forstaaet at dominere Hvedehandelen i Europa, men Europa har ogsaa begyndt at faa Øjnene op for den amerikanske Methodes Brugbarhed og det praktiske amerikanske Magazin, som især egner sig til at opbevare Korn i længere Tid paa en økonomisk Maade, uden at det saa let taber i Kvalitetsvægt, som paa vore gamle Loftsmagasiner, er nu indført paa Møllerne her. — Hamburg og Østersøhavnene begynde nu at faa Silopakhus, og i Newcastle fuldførtes ifjor et stort mekanisk Pakhus, som dog er bygget med Lofter og adskiller sig betydelig fra de amerikanske og næppe maaler sig med dem i Hensigtsmæssighed.

Hvedehandelen har her i Danmark forandret sig i de sidste Aar. Tidligere sendtes Hveden til England i uformålet, nu i formålet Tilstand. Damptærskningen er Aarsag i, at Tilstrømningen af Hveden til Byerne koncentrerer sig i Tidsrummet fra endt Saatid og til Nytaar, og ved Hjælp af Opkjøbere lagres Hveden ikke længere i Provinserne i den Grad som tidligere, men søger vort store Hvedemarked, Kjøbenhavn, og de Byer, hvor Udførselsmøllerne findes. Disse overlæsses da undertiden saaledes, at man kan se det Særsyn, at Kjøbenhavns Locopriser ere lavere end dets Fritombordpriser af Hvede. — Møllerne faa om Efteraaret billige Tilbud, hvilket mulig og kan hidrøre fra, at Englænderne ikke have nogen Forkjærlighed for dansk Hvede, men maa Møllerne da gjerne dyrt betale den, som er bleven tilbage henad Foraaret. — Her synes at ligge en Mangel ved Hvedehandelen, som muligens kunde af-

hjælpes ved, at Kjøbenhavn havde sit store mekaniske Pakhus, hvor den overflødige Hvede kunde lagres, og kunde det da samtidig benyttes til Lagring af indførte, fremmede Kornvarer.

Mølleriets spiller ikke nogen liden Rolle i Danmark og fortjener derfor at omtales her. — Her drives nu i Landet 30, tildels Dampmøller, som beskjæftige sig med Udlandet og formale aarlig tilsammen ca. 1,300,000 Tdr. Hvede.

Udførselen af Mel, som i 1871 var 23,000,000 Pd. er i 1877 stegen til over det Femdobbelte, og deraf har Sverrig modtaget 40,000,000 Pd., England 61,000,000 Pd., og da Danmarks Møller male mere, end Landet sædvanligvis avler, maa her indføres en Del Hvede, og Indførselen heraf er ligeledes stegen, idet den efter nedenstaaende Tabel i 1871 var 97,000 Tdr., men steg i 1878 til det Firdobbelte. — De Lande, hvorfra i Særdeleshed Hveden indføres, ere Sverrig, Rusland og Tyskland; senere hen, siden 1877, er Amerika kommen med paa denne Liste og møder nu i 1880 med en Indførsel af 87,000 Tdr. Hvede. — Mølleriets er derfor en saare vigtig Industrigren i Danmark, gavnlig for de Hænder, den beskjæftiger, og gavnlig ved Omsætningen af Hveden og Tilbageholdelsen af Hvedeskallen som et værdifuldt Foderstof, ligesom og Mølleriets er Aarsag i, at Prisen paa dansk Hvede holdes oppe, da det under almindelige Omstændigheder aldeles ikke kan betale sig at exportere den *), og man kan derfor nære

*) Som et Bevis for, hvor meget dansk Hvede er falden i Pris i England, og hvor stor Indflydelse det danske Mølleri har paa Værdiansættelsen af denne, kan anføres: For 14—15 Aar tilbage var Mølleriets heri Landet langtfra saa omfattende som nu, men den franske Kværn var dengang bedre, den blev gennemgaaende billet godt, og Mølleriets blev ej da drevet saa forceret som nu. Størstedelen af dansk Hvede afgik da i uformalet Tilstand til England

Danmarks Indførsel af Hvede, angivet i Tønder.

Fra	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.
Norge	»	»	»	»	»	»	1,416	»	43	»
Sverrig	8,668	18,562	15,448	54,654	60,549	46,146	30,277	23,759	29,825	21,279
Rusland	33,160	28,424	14,271	491	103	72,097	29,891	16,724	18,703	17,731
Hamburg, Lübeck . .	300	76	7,788	7,199	»	98	200	221	2,137	2,720
Hertugdømmerne . .	7,103	6,389	6,927	478,887	23,561	25,628	15,833	60,991	4,670	12,800
Tyskland	47,392	26,313	87,705	17,526	33,110	19,463	262,604	252,852	149,642	128,270
England	»	232	1,788	7,908	236	10,224	2,855	217	»	1,064
Holland	»	»	»	34	»	»	»	»	»	1,951
Belgien	»	»	»	»	»	»	1,999	»	»	»
Frankrig	»	»	»	»	»	»	85	»	»	396
Nordamerika	»	»	»	820	»	»	»	10,177	42,248	87,296
Tyrkiet og andre Lande	430	1,517	219	»	44	20	13,795	225	35	»
Tilsammen	97,053	81,513	134,141	567,519	117,603	173,676	388,755	365,166	247,303	273,507

Danmarks Udførsel af Hvedemel, angivet i Pund.

Til	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.
Færøerne . . .	5,028	16,754	12,418	22,380	29,361	56,536	56,506	58,541	68,391	98,238
Island	109,686	163,421	156,511	208,437	227,033	311,623	148,993	114,895	173,224	110,657
Grønland . .	11,798	17,320	17,270	45,386	16,572	29,163	16,765	23,373	19,148	18,434
dsk.-vest. Øer	21,392	1,376	7,900	3,900	400	5,500	642	»	»	»
Norge	1,628,481	2,949,945	5,611,489	10,492,638	12,846,553	20,083,114	15,948,070	13,254,275	10,625,619	13,709,673
Sverrig . . .	9,801,752	20,248,447	24,269,880	33,114,620	34,821,510	37,597,000	39,459,556	37,315,219	32,966,480	43,612,657
Rusland . . .	91,750	7,404	39,683	564,415	117,126	133,466	»	»	4,080	1,647,500
Hamburg . .	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Litbeck . . .	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Hertugdømm.	576	826	4,020	6,500	»	447,330	»	»	44,005	201,709
Tyskland . .	»	»	50,200	36,000	13,000	10,000	57,000	»	»	99,152
England . . .	10,297,376	16,814,580	18,052,214	23,121,359	29,939,568	55,734,837	61,383,531	50,636,497	44,872,513	47,232,677
Holland . . .	787,750	71,167	419,399	183,900	169,200	99,830	116,800	111,200	366,124	148,345
Belgien . . .	30,000	»	»	»	»	»	»	5,024	»	»
Frankrig . .	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Tyrkiet o. an-	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
dre Lande	7,148	4,080	2,200	182	31,000	7,140	1,000	16,800	802	55,190
Tilsammen	23,344,947	40,842,316	49,510,702	68,629,920	79,083,124	115,298,773	117,979,277	102,332,631	89,876,802	107,330,432

Interesse for et lykkeligt Udfald af Mølleriets Konkurrencekamp med Amerikas Mølleri, hvilket i de senere Aar er undergaaet Forandringer, der idetmindste for Øjeblikket have bragt det forud for det danske Mølleri.

Naar man taler om nye Møllesystemer, mener man dermed en Mangfoldighed af nye Maskiner til at male, udgnide, knuse og sigte Melet med, som nu med de mest lokkende Egenskaber tilbydes Mølleren, men skal man tale om den nye Maleproces, som Amerikaneren kalder den, der nu søger at tvinge sig frem, da var Navnet rigtigere »den gamle Maleproces«; thi for 40 Aar tilbage malede og sigtede den danske Møller sin Hvede med de simple Kværne og Sigter, som da stod til hans Raadighed, paa den nye Maade, som nu prises højt.

Han malede højt med sine Kværne, det vil sige, lod ikke Møllestenene løbe for tæt paa hinanden, saa at Kornet i knækket, men ej i knust Tilstand, forlod Kværnene. Kornet maatte derfor dengang gaa flere Gange gennem Kværnen. — Først gav denne Proces kun lidt Mel, og da dette var blandet med det løse saa vel som med det faste Smuds, som sidder i Hvedens Kimhaar og Spalter, blev det mørkt, kaldtes Sortmel og kunde ikke bages. Men efterhaanden som den bearbejdede Hvede atter kom over Kværnene, blev dette saakaldte Skraamel hvidere, og Hveden opløste sig efterhaanden i melbesat Klid og Hvede-

(gjerne Newcastle og Leith), og der opnaaedes da derfor gode Priser, hvorimod dansk Mel var saa vanskeligt at omsætte, at en dygtig kjøbenhavnsk Handelsmand og Udførselsmøller dengang udbrød: »Hvor kunde jeg ikke nu tjene Penge, naar jeg forstod at opfinde en Maskine, der kunde forvandle Mel til Hvede!« Nu er der vendt op og ned paa Forholdene, saa at, da jeg ifjor Vinter, da vor Hvedehøst var tør og smuk, forgjæves bød en Pris for et Parti Nakskovhvede, afsendtes dette med Dampet til Newcastle, hvorfra det da, efter at have været udbudt og henligget i 1 Maaned, blev sendt tilbage til Nakskov og da solgt til mig og havde altsaa baaret 2 Gange Fragt og Assurance samt Omkostninger her og i den engelske Havn.

gryn, det saakaldte *Kjærne*, som er den fastere, limrige Del af Hvedekjærnen, der ligger Skallen nærmest. Ud af denne Kjærne kunde der nu paa de simple Apparater udmales et smukt, klart og kraftigt Melprodukt, men af Skraamelet og de udmaledede Klid samt det sidste af Kjærnen, som ej kunde give smukt Mel, blev endel simple Melsorter, der vare vanskelige at afsætte. — Processen tog desuden lang Tid, bragte ikke nok godt Mel, og den blev forladt for 30—40 Aar siden, da den franske Kværn bragte en hel Omvæltning i Mølleriets, især i de Lande hvor Hvedekvaliteten er af en mild, blød Beskaffenhed.

Nu blev Hveden rensed paa gode Maskiner, ingen Forskraaproces, for at borttage Sortmelet, fandt Sted. — Paa engang, med udmærket afrettede, tætgaaende Kværnstene, knustes Hveden, saa at det Produkt, som forlod Kværnen, indeholdt ca. 50 % Mel, 20 % Klid som færdig Fodervare, og Resten var fin mel- og klidblandet Kjærne, som udmaledes paa særskilte Kværne. Franskmanden og Amerikaneren udviklede dette Mølleri ved sindrige Transportapparater til en høj Fuldkommenhed. Det fordrede ikke megen Haandhjælp, men en nøjagtig Drift.

I Ungarn og Sydtyskland, hvis Hvedearter vare haarde og limrige, beholdt de derimod det gamle Højmollesystem af gode Grunde; thi denne Hvede egnede sig ikke for det nye Fladmalsystem, den var glasset og haard, og dens Skal sad fastere paa Kjærnen og blev derfor under Kværnen pulveriseret, blandede sig i og mørkede paa Melet. De optog nok den franske Møllesten, men kun til at male højt med, og udviklede deres Kjærnemølleri til en stor Fuldkommenhed.

I de sidste Aar er der i Schweiz og Østerig opfundet den riflede Staalvalse, som nu i Højmølleriets træder istedetfor Kværnen i de første Skraaproceser, og til at udmale Kjærnen, Klid og Restproduktet af Kjærnen benyttes Kværne og glatte Staal- eller Porcellænsvalser, hvilke sidste arbejde med Differentialbevægelse, saa at de ej alene

trykke, men tillige udgnide det Produkt, der løber hen over dem.

For 7—8 Aar siden bleve de første af denne Sort Møller indførte i det nordvestlige Amerika, og det viste sig, at den der dyrkede haarde, limrige Sommerhvede nu paa disse Møller kunde frembringe et klart, smukt og kraftigt Mel, hvorimod den paa de ældre franske Møller kun gav et maadeligt Produkt. Og nu gik Slag i Slag Indførselen af de nye Møllesystemer i Amerika for sig. 60 % af det i Amerika fabrikerede Mel regner man nu for at blive i Landet, hvorimod de 40 %, som især er de simple Sorter, udskibes til Europa og trykker i følelig Grad vort danske Mel paa de engelske Markeder.

Det ligger derfor saa nær for den danske Møller at tage Sagen alvorlig; det er jo dog ingen ringe Fjende, han møder i Amerika.

Der synes kun at ligge det Raad for ham: Følg med, søg at finde nye Maskiner, der passe for vor Hvedeart, og et Malesystem, som egner sig for danske Forhold.

I Møllen gjælder den Regel først: Lad Hvedens Plante-
lim ej tage Skade under Formalingen. Er den franske Kværn daarlig billet, ventileret og passet, varmer den og giver et, som man kalder *forbrændt* eller *forpint* Mel, hvilket kommer af, at Limen, der højst taaler 45° Varme, da bliver ødelagt og har mistet sin Hævningsevne. Det samme foregaar ved Korntørring paa Slutningen af Tørringen, naar de tætte Vanddampe forsvinde og give Plads for en blaaagtig, klar Taage, da faaer Kornet let saa stærk Varme, at dets Lim fordærves, og desaaarsag er ovntørret Rug, Hvede og Maltbyg ikke nogen yndet Vare.

Raamaterialet til den franske Kværn er nu saaledes gjennemsøgt, at det nu i Særdeleshed er de simple Sorter, der gaa i Handelen. Det er en af Hovedgrundene, hvorfor man ej længer maler saa godt med Fladmølleri som i dets Opkomst. Vil derfor Mølleren gribe til Vaaben mod Amerikaneren, maa han indrette sin Mølle med de

bedste nye Maskiner, male noget højt og især koldt paa Hveden og styrke Melet med en Blanding af limrige amerikanske, russiske eller indiske Hvedesorter, hvilke sidste i den senere Tid foretrækkes i England. Han behøver da endnu ikke at frygte Amerikaneren, der vel søger at samle og styrke sig i Foreninger, men har de Mangler at kæmpe mod: »Lange, kostbare Transporter; mange Hænder, som Varerne skulle gaa igjennem, før de komme til Forbrugeren; daarlig Afsætning paa Klid, som endnu paa mange af Vestens Møller friskmalede løbe ud i Floden som værdiløse, samt for langt fjernet fra Handelens Følsomheds Sphære«; men den danske Møller maa i denne Kamp hjælpes af den danske Hvedekultur.

Spørger man nu, hvilke Hvedearter skal Danmark dyrke, skal det i sit Valg gaa efter Møllerens Forordning til Rigdom af Lim, eller skal det søge de Arter, som folde godt, uden at tage videre Hensyn til deres Styrke? Da troer jeg det rette Svar maa blive: Danmark maa søge at dyrke rigtgivende, haardføre, tyndskallede Hvedevarieteteter, som i kraftig Plantelim ikke staa tilbage for de Hvedearter, som, tildels indførte eller opelskede ved Udvalg, dyrkedes her i Landet for ca. 20 Aar siden. Jorden har jo viist, at den med Taknemlighed har baaret dem tidligere, saa maa jo og det samme atter kunne blive Tilfældet. Mølleren faaer da en efter hans, ligesom efter Englændernes Ønske, god Grundhvede, og da han dog alligevel skal indføre endel Hvede her i Landet, paa Grund af Mølleriets Omfang, kan han endydermere efter Tidernes Fordringer styrke den ved indførte, limrige Hvedearter, og den danske Landmand leverer ham et tiltalende Produkt, som Mølleren maa give en Præmie for i Form af en efter dets Kvalitet højere Pris, hvis det da ikke skal føres i uforarbejdet Tilstand til England, hvor dets gode Egenskaber, naar de først ere erkjendte for at holde sig, nok skulle blive vurderede efter Fortjeneste. — Med andre Ord: Danmarks Hve-

deavl vil da foruden sin egentlige og nuværende Kjøber, den danske Møller, opnaa at faa England, som den nu tildeels kan siges at have mistet.

Men paa hvad Maade bør man da gaa frem? hvilke Arter skal man vælge, og paa hvilken Maade skal man sikre sig deres Livskraft og Frugtbarhed? Jordens Behandling og Gjødningskraft er for det Sidstes Vedkommende ikke tilstrækkelig; Hveden fordrer jo vel god, ej for let Jord og dyb, gjødningskraftig Jord. Det faaer den for Størstedelen her i Landet, hvor den dyrkes, da den gjerne kommer umiddelbart efter Brakken, men jeg troer nok, at det undertiden skorter noget paa Dybpløjning. Man hører saa tidt udtalt Fortrydelser over en dyb Pløjning. Hovedgrunden er sagtens den Mængde Ukrud, som efter en saadan vælder frem af Jorden, og det kommer fra, at Ploven forstyrrer Landbrugets smaa Velgjørere »Regnormene«. Vi have paa Lolland fra Stormfloden seet dem paa det i længere Tid overskyllede Areal ligge døde i Grøfter og Render, og vi have seet, hvor daarlig den Jord efter Tabet af dem bar Kulturplanterne, men derimod frodig Planter, som helst optræde paa den af Saltvand overskyllede Jord, og det kan mulig give et Vink til, at vore store inddæmmede Arealer i Danmark først ville tage imod Kulturplanter, naar de ere blevne befolkede med disse Smaadyr. — En Videnskabsmand fra Kiel har for en Del Aar tilbage oplyst, at Ormene hist og her klædte deres Gange med Frø af Kidike, Raps og andre Frøsorter, og det er dem, Ploven bringer op i Madjorden, hvorved der gjøres stor Skade, naar man strax saer derefter. — Men fulgte en Brak eller Roekultur efter den dybe Plov, var jo den Ulempe hævet.

For Valget af Arterne og Bevarelsen af dem finder jeg, at det kongelige Landhusholdningsselskab vilde sætte sig en smuk Opgave ved at tage sig af denne Sag; thi den bør støttes og støttes bestandig af et vaagent og sikkert Øje, dersom den ikke skal falde sammen. En Forsøgsstation vil da først og fremmest udkræves, hvor da de

gode ældre Varieteter blive optagne og dér ved Sortering og Udvalg blive opelskede, og dernæst bør der stadig gøres Forsøg med gode, fremmede Varieteter og omhyggelige Undersøgelser med deres Mel-, Klid- og Plantelimsprodukt samt denne sidstes Styrke.

For Arternes Opretholdelse maatte man benytte sig af Darwins interessante Oplysninger om Planternes Krydsbefrugtning og Selvbefrugtning, som bevise, at Planter af samme Varietet, som i flere Aar dyrkes sammen under samme Forhold, tabe i Væxt, Livskraft og Frugtbarhed, men vinde denne tilbage ved at krydsbefrugtes af samme Varietet, naar denne har groet i anden Egn og under andre Forhold.

Hver Varietet skulde have en fast og en variabel Station, hvis Saakorn indbyrdes blandedes sammen. Som Exempel vil jeg anføre: En Gaard med svær Jord, som dyrkede 50 Tdr. Land Hvede, blev paa Vestlolland ved Havet udvalgt til Kolbehvedens faste Station, og et lignende Jordareal af lettere Bonitet blev udvalgt til den samme Hvede paa Østlolland inde i Landet. Halvdelen af Sædekornet paa disse to Gaarde vexledes og blandedes omhyggelig før Saaningen, og naar flere Aar saaledes vare hengaaede, flyttedes Østlollandsstationerne over paa Falster for at bringe ny Variation ind i Forskjellen paa Naturforholdene. Lignende Dobbeltstationer, hver især dyrkende de Arter, som passede bedst for de omliggende Egne, burde oprettes i Sjælland, Fyen og Jylland, og naar saa Høsten var tilende, kunde der af det kgl. Landhusholdningsselskab fastsættes en Pris, som f. Ex. kunde være 25 % over Københavns Locopris, for Sædekorn fra disse Stationer, som blev tilsendt Kjøberen i stemplede og plomberede Sække.

Vare de gode Arter først paa denne Maade udbredte og godkjendte, kunde nogle Stationer inddrages; thi Landmanden kunde da krydsbefrugte selv ved aarlig at tage 20—30 % af sin Saasæd fra en fjern Gaard, som var underkastet andre Kulturforhold end hans egen.

Lignønde Stationer til Opretholdelsen af vore andre Sædarter, især Chevalierbyg, vilde være saare gavnlige. Med Hensyn til Krydsbefrugtning af Hveden troer jeg ikke, at det som Handelsvarer vil være heldigt at blande 2 forskellige Varieteter sammen, da man betragter blandede Hvedepartier med Mistænksomhed, da de simple, billige Hvedearter tidt af Spekulation blandes sammen med bedre Sorter.

Det er paa denne Maade ved Krydsbefrugtning, at Englønderen opelsker sine Husdyr, ved at opdrætte samme Stamme paa 2 fra hinanden fjerntliggende og under forskellige Naturforhold værende Gaarde, hvis Besætninger gjensidig krydse hinanden, (i Naturen krydsbefrugtes jo saaledes Dyret, medens Planternes Krydsbefrugtning ofte foregaaer ved Hjælp af Insekter), og det forekommer mig, som om man kan vente, at denne Befrugtning af Hvedearterne, ikke alene vil bevare Frugtbarheden og Livskraften, men at denne Livskraft og vil modarbejde Rust og andre Snylteplanter paa Hveden, hvilke slemme Gjæster gjerne indfinde sig, naar Arterne udarte og blive ufrugtbare.

Det kan mulig strax synes, at Sagen er vanskelig og vidtløftig, men ved nøjere Eftertanke er det mit Haab, at Vanskelighederne ville svinde ind, og jeg haaber ligeledes ved denne Afhandling at kunne støtte og mulig hjælpe til Opelskningen af Danmarks Hvedekultur.

Hertil knyttede sig følgende Diskussion:

Kammerjunker Haffner, Brodda. Man kan vistnok ikke sige andet, end at Handelsstanden i de senere Aar synes at have faaet en varm Interesse for Landbrugets Fremgang; men paa den anden Side kan Taleren som praktisk Landmand heller ikke nægte, at denne Interesse ofte er bleven Landmændene temmelig kostbar. Der kunde maaske derfor være Anledning til at vende Spørgsmaalet lidt om og sige, om ikke Vexelvirkningen imellem Landmænd og Handelsmænd kunde ske paa den Maade, at Handelsmanden viste den Interesse for Landmanden, at han søgte at hjælpe ham til at afsætte en Hvedesort, der virkelig gav ham en betydelig større Indtægt af hans Jord ved den større Avl, han fik af samme. Det

har dog netop i disse Tider en ikke ganske ringe Betydning for Landmanden, om han maa nøjes med at høste 12 til 15 Fold, eller om han høster 22 til 25 Fold. — At Square-head Hveden i det sidste Par Aar mindre heldig har kunnet modstaa Vinteren, kan vel ikke alene bevirke, at Landmændene skulde forlade den, thi for det første maa man haabe, at saa strænge Vintre som de to sidste vel ikke høre til det sædvanlige for os, og dernæst har det sidste Vinter vist sig, at den paa enkelte Steder — mærkværdig nok i Jylland — har kunnet modstaa Vinteren ganske godt. Naturligvis er det altid en Ubehagelighed og Tilsætning for Landmanden, naar en Del af hans Hvede fryser bort, men naar man dyrker en Hvedesort, som i flere Aar har givet et overordentlig godt Udbytte, er Tabet ikke saa forfærdelig stort, om man et enkelt Aar skal besaa sin Mark med Blandings-sæd i Stedet for at have en Hvedeafgrøde af den. Tab er der naturligvis altid derved, men i Reglen giver Blandings-sæd saaet i en mislykket Hvedemark overordentlig gode Fold, og for en enkelt Gang kan man ikke sige, at Rotationen i nogen væsentlig Grad lider derved. — Den ærede Foredragsholder sagde, at han havde kjøbt et Parti Square-head Hvede i England og havde havt det lige saa billigt i Nakskov, saa vidt jeg forstod ham, som god Hvede, men denne Ytring synes netop at tyde paa, at det ikke maatte være saa galt for Kjøbmændene at købe Square-head Hvede her i Landet; naar han betaler Square-head Hvede fra England lige saa højt som god Hvede i Nakskov, maa han ogsaa kunne gjøre det samme med vor egen Square-head Hvede. En Mand, for hvem Square-head Hveden var mislykket, havde udtalt, at han vilde vedblive at dyrke denne Hvedesort, indtil det havde viist sig, at den ikke kunde afsættes uden Tab; thi den gamle Hvede, han tidligere havde dyrket, havde kun givet ham 15 til 16 Fold, hvorimod Square-head Hveden havde givet 21. — Hvad den amerikanske Konkurrence angaaer, synes Resultatet af de Undersøgelser, som ere anstillede af den engelske Regjerings Udsendinge og af den tyske Regjering, at tyde paa, at Faren, som skulde komme fra Amerika, ikke er saa overordentlig stor. I den tyske Beretning siges der netop, at den store Hypothekgjæld, der efterhaanden kommer til at hvile paa det amerikanske Landbrug, vil svække Faren for den amerikanske Konkurrence ganske betydelig, og dertil kommer endvidere den Omstændighed, at det amerikanske Landbrug er af en udpinende Natur, saaledes at Foldene, hvis man bliver ved at dyrke

Jorden paa samme Maade som hidtil, ville blive færre og færre. I det Hele taget have vistnok Møllerne en større Fjende i Amerika end Landmændene. — Efter Talerens Mening var det nok værd at tænke lidt over, om Møllerne ikke kunde forandre deres Mølleri saaledes, at de let kunde formale Square-head Hveden, thi paa den Maade vilde Møllerne ganske anderledes gaa smukt Haand i Haand med Landmændene, og Landmændene vilde faa et ganske anderledes smukt Resultat ud af deres Virksomhed, end Tilfældet nu er.

Dampmøller Bay skulde gjøre opmærksom paa, at han ikke havde sagt, at han havde kjøbt engelsk Square-head Hvede, men en Ladning engelsk Hvede lig vor Square-head Hvede. Saaledes har Taleren læst det op af sit skrevne Foredrag, og hvad han vilde bevise dermed var, at Englænderne solgte denne Hvede, lad det nu være Square-head Hvede eller en hvilken som helst anden Sort, saa billig, at han kunde have den paa sin Mølle til samme Pris, som han maatte betale for Hvede i Nakskov. Forøvrigt skal Taleren gjøre opmærksom paa, at den Hvede, som paa den Tid var i Nakskov, var ny Hvede, og af meget slet Kvalitet paa Grund af den daarlige Høst, hvorimod den Hvede, han fik fra England, var velhøstet engelsk Hvede, vejende 125 Pd. Betræffende de amerikanske Forhold gik Talerens Fremstilling ikke ud paa at vise, at Elevatorer eller den amerikanske Opfindsomhed overhoved skulde knuse Danmarks Agerbrug, men han vilde kun give en orienterende Oversigt over, hvilken Kraft, Energi og Opfindsomhed Amerikaneren udfolder for at bidrage sit til, at hans store, vidtudstrakte Land kan tage Kampen op med det gamle Europa med Hensyn til Kulturplanternes Omsætning. Naar et saa vigtigt Spørgsmaal som det foreliggende skal behandles, kan man efter Talerens Mening ikke behandle det ensidig; man maa se det fra forskjellige Sider; Enhver har da Lov til kun at se hen til det, som han finder rigtigst. —

Kammerjunker Haffner skal ikke komme ind paa, om den ærede Foredragsholder har sagt, at han havde kjøbt Square-head Hvede eller ej, men naar han sagde, at det, at han havde kjøbt en Ladning under de nævnte Forhold i England, var Bevis paa, i hvilken billig Pris den Hvede stod, kan Taleren ikke se, at det har nogen som helst Betydning med Hensyn til det foreliggende Spørgsmaal. Det kan jo nemlig hænde, at man der kan købe til billig Pris en Ladning Hvede, som af en eller anden Grund ikke har kunnet afsættes. Man har jo saaledes for nylig læst

om et Parti Byg, som gjorde en Rejse herfra til England og tilbage hertil igjen, men deraf kan man dog ikke drage den Slutning, at al Byg ikke skulde være sælgelig i England. Hvad dernæst Elevatorerne og de andre storartede Foretagender angaaer, da har Taleren ikke udtalt, at det ikke interesserede ham at høre de Oplysninger, den ærede Foredragsholder gav i saa Henseende, men han har kun tilladt sig at sige, at de næppe fortjene, at der tillægges dem den Betydning, som den ærede Foredragsholder syntes at ville tillægge dem. Han skal tillade sig at henlede Landmandens Opmærksomhed paa det meklenburgske Landbrug, som han i de senere Aar har fulgt med en ganske overordentlig Interesse. Det er naturligvis klart, at der saavel i det meklenburgske som i vort Landbrug kan findes baade slet og uøkonomisk drevne Gaarde, men Taleren troer dog, at den meklenburgske Landmand i en Retning staaer paa et højere Trin end den danske, idet han nemlig ikke er ensidig, men holder sig til forskellige Brancher, hvorved han opnaaer en Støtte under særlig ugunstige Forhold. Er saaledes f. Ex. Sædhøsten mislykket, har han en Støtte i Hesteopdræt o. s. v.

Gartner Wendt skulde, da han i mange Aar har beskæftiget sig en Del med Hvededyrkning, om end ikke i det store — 6 a 7 Tdr. Land aarlig, særlig til Forsøg med mange nye og ældre Hvedesorter — tillade sig at fremkomme med nogle Bemærkninger. Udartningen bliver jo almindeligvis betragtet som Resultat af en Befrugtning mellem forskellige Arter, men det er dog næppe det almindelige. Hveden er ikke meget tilbøjelig til at udarte paa den Maade. Taleren har saaledes havt skjægget Hvede, som har staaet sammen med andre Sorter, og den har holdt sig uforandret i 20 Aar. Der foregaaer derimod med Hveden en lignende Forandring som den, der foregaaer med italiensk Rajgræs. Strax naar det er indført, bliver det højt, fyldigt og bladrigt, men har man havt det i 2 til 3 Aar, aftage disse Egenskaber, og det nærmer sig almindeligt Rajgræs. Det samme er Tilfældet med Rødkløver. Naar vi faa den, er den tidlig moden, men efterhaanden gaaer den over til at blive sildig moden. Det, der her gjør Forandringen, er som sagt ikke saa meget Krydsningen som Klimaet, hvilket er overordentlig vigtigt at tage Hensyn til. Det er derfor muligt, at man ad Kulturens Vej i Tidens Løb kan naa til at faa frembragt, hvad den ærede Foredragsholder ønsker, nemlig en Sort, som kan kaldes dansk Hvede, der ikke kan fortrænges som vore saakaldte gode gamle Hvedesorter, der ere blevne fortrængte af forskellige

fremmede Sorter. Af disse kommer Manchesterhveden først; den viste sig haardfør, kunde taale kold, fugtig Jordbund og gav meget Straa; men efterhaanden udartede den. Den blev angreben af Rust og Svamp og fortrængtes da af Fentonhveden, der i 1857, 1858 og 1859, i hvilke Aar vi næsten ikke havde nogen Vinter, gav rige Fold, hvorfor ogsaa Landmanden syntes godt om den. Men saa kom de kolde Aar¹, og den gik da bort med Vinteren. I Stedet for den traadte nu Hallets Hveden, som er kjælen, men som dog paa mange Steder er bleven en fast Art; paa enkelte Steder har den holdt sig sidste Vinter, da baade Square-head Hvede og andre Hvedesorter gik bort. Den er altsaa her bleven saa haardfør, at den kan taale Klimaet. Hvad Square-head Hveden angaaer, da er der talt meget om den og sagt, at den er meget udsat for at gaa bort. Dette maa dog tages med Modifikation; thi naar man seer hen til, hvilke Sorter der gik bort sidste Vinter, da var det ikke alene Square-head Hveden, men ogsaa de gode, gamle Sorter. Naar disse ikke ere stillede under gunstige Betingelser, lide de lige saa meget som Square-head Hveden, som for øvrigt skal saaes tidlig og i Jord, som er i god Kulturtilstand. Det første Aar, for 7 Aar siden, Taleren saaede Square-head Hvede i et mindre Stykke, gav den kun faa Fold, men Taleren saaede den ogsaa i simpel Jord, for ikke at blive forud indtaget i den. Senere har den givet overordentlig godt, men desuagtet har Taleren dog ikke den Tiltro til den, som saa mange have. Det var de hyppige Norden- og Østenstorme uden Snelæg, som især ødelagde Hveden; i Læ af Skove og anden Beskyttelse gav endogsaa Square-head Hveden gode Fold. Rivett's Hvede blev mest medtagen af den ærede Foredragsholder; han sagde, at det var den mest ringeagtede Hvedesort i Tyskland; men i »Landmandsblade« seer man, at en tysk Landmand, Proprietær Heine i Ermsleben ved Halberstadt, holder paa den. Han dyrker tre Sorter Spaldingsprolific-, Square-head Hvede og Rivett's Hvede, som han anfører at give 27 Fold, og denne kan taale at saaes meget sent. Naar man har store Arealer, er det godt, siger han, at indrette sig saaledes, at Høsten falder til forskjellige Tider. I det første Aar, Taleren dyrkede denne Hvedesort, gav den meget, det andet Aar endnu mere, men den har ikke givet noget i de to sidste Aar og er tildels frossen bort henimod Foraaret. I det Hele taget maa den ærede Foredragsholder ikke tro, at Landmændene ere Møllerne imod, tværtimod, de ere vistnok villige til at følge Møllerne, for at man ved forenede Kræfter

kan finde Hvedesorter, som ere haardføre, og som kunne tilfredsstille alle Parter, men ikke Møllerne alene paa Landbrugernes Bekostning. I en Artikel, der vilde udkomme næste Dag i Nationaltidendens Landbrugstidende (Nr. 2019 16de Decbr.) havde Taleren fremsat nogle Erfaringer med Hensyn til Hvededyrkning.

Grosserer Jacobsen. Den af den ærede Foredragsholder omtalte Hvedesort, som dyrkes i Polen og udføres fra Danzig, maa vistnok være Spaldings prolific eller, som den ogsaa kaldes, Sandhvede, hvilket Navn den har faaet, fordi den i særlig Grad skal kunne dyrkes paa mindre god Jord. Den er ogsaa bleven dyrket her i Landet, forsøgsvis paa lettere Jorder, ikke egentlige Hvedejorder, og har, forsaavidt Taleren har erfaret, givet ret gode Resultater. I Hertugdømmerne, baade Slesvig og Holsten, roses den meget som haardfør, rigtgivende og tagende til Takke med mindre god Jord. Den dyrkes ogsaa i Brandenburg og Pommern. Paa Alnarp dyrkes en Sandhvede, der er indført fra England, og som formodentlig ogsaa er Spalding prolific; den har her givet 17 til 18 Fold paa god Jord og 15 til 16 Fold paa mindre god Jord. Da Taleren ifjor Sommer undersøgte de skaanske Hvedemarker, traf han denne Hvede under Navn af Manchester Hvede; men da den var glataxet, søgtes nærmere Oplysning om dens Herkomst, og det viste sig da, at den oprindelig var indført under Navn af Sandhvede. Efter disse Oplysninger om Spalding prolific Hveden fra saa forskellige Sider, synes den at være en Hvedesort, man burde lægge sig mere efter her i Landet; den synes at have de søgte Egenskaber, at tilfredsstille baade Landmænd og Møllere.

Den Omtale af forskellige Hvedesorter i Landmandsblade, som Gartner Wendt hentydede til, skriver sig fra Proprietær Heine i Ermsleben ved Halberstadt, som dyrker store Arealer med Hvede. Han lader til at være en intelligent Landmand, og man faaer af hans Meddelelser Indtryk af, at de ere solide. Taleren skal tillade sig i al Korthed at referere Heines Udtalelser, da de i væsentlige Punkter passe paa Forholdene her i Danmark.

»Ved en ligefrem Sammenligning,« siger han, »mellem de forbedrede engelske Hvedevareteter og de ældre brunkornede Hvedesorter kan Resultatet kun blive, at de engelske langt overgaa de indenlandske hjemlige Sorter, selv om de engelske i enkelte Aar lide forholdsvis meget mere ved Eftervinterens afvexlende Solskin og Frost. Under alle Omstændigheder ere de meget at foretrække, hvor man dyrker Hvede paa Jord,

der staaer højt i Kultur, men mine egne Erfaringer fra det Agerbrug, jeg har drevet i de sidste 15 Aar, vise mig, at selv paa mindre vel kultiverede, stive og kolde Jorder har Gjennemsnittet af Høstudbyttet været betydelig højere for de forbedrede engelske Hvedevarieteter. Kun én Gang i min 15-aarige Praxis, nemlig i Aaret 1870, har jeg seet mig nødsaget til fuldstændig at pløje Hveden om paa Grund af de uheldige Forhold i Vinteren 1869—70. Af de med Vaarsæd tilsaaede Marker havde jeg naturligvis et betydelig mindre Pengeudbytte, end en vellykket Vintersæd vilde have givet, men dog er dette enkelte Tab forsvindende imod det Tab, jeg vilde have haft ved at dyrke vor hjemlige, brune Hvede, thi i 1870 var ogsaa denne betydelig beskadiget; dog undgik den at blive ompløjet, men Udbyttet var saa ringe, at det næppe oversteg Vaarsædens. I Aarene 1867, 1871, 1873 og 1876 var Udbyttet af de engelske Hvedesorter dobbelt saa højt som af den paa lige stort Areal saaede hjemlige Hvede, og dennes Dyrkning maa jeg, i det mindste for gode og veldrevne Jorders Vedkommende, betragte som et stort Fejlgreb fra Landbrugernes Side.«

Saaledes udtaler en tysk Landøkonom sig med Hensyn til Spørgsmaalet: De gamle brunkornede Hvedesorter kontra de nye engelske Hvedesorter. — Dernæst omtaler han, hvilke Hvedesorter han har staaet sig ved at benytte paa sit udstrakte Hvedeareal, og han er da ved at prøve alt, hvad der er kommet frem, baade af fremmede og indenlandske Arter, kommen til det Resultat, at han staaer sig bedst ved at dyrke Spalding prolific, Square-head Hvede og Rivett's Hvede. Om Spalding prolific udtaler han sig saaledes: »Denne Hvede med brune Ax er en, trods sin Lighed med vore hjemlige Sorter, dog betydelig forskjellig Varietet; den er mange Steder bleven rost for sin Nøjsomhed og har erholdt Navnet Sandhvede, skjøndt den næppe i den antydede Retning gaer videre end mange andre kjendte Hvedesorter. Paa en god kultiveret Jord modstaaer den Vinteren godt og er forholdsvis meget modstandskraftig imod Rust og lignende. I gode Aar har jeg af denne Sort høstet 21 Tdr. pr. Td. Land. Den har det Fortrin at være en særdeles smuk og vægtig Handelsvare og meget let sælgelig til højere Priser, da den er meget yndet af Møllerne. Denne Hvede synes altsaa at have de Egenskaber, man efterstræber. Markfrøkontoret har udbudt denne Hvede i 5 à 6 Aar, og hvert Aar er der solgt smaa Kvantiteter af den; man vilde derfor ved at indsamle Erfaringer fra dem, der

have faaet den, kunne faa Materiale til at bedømme dens Forhold her i Landet.

Om de engelske gulkornede Hvedesorter udtaler Hr. Heine videre, at de se alle meget lovende ud, fordi de have lange Ax, men de give ikke saa meget, som de love, og for ham have de ikke vist sig fordelagtige. Square-head Hveden derimod lover ikke mere, end den holder, ja det modsatte har ofte været Tilfældet, da den intet blændende har ved sig, og, fortsætter han, »hidtil have vi næppe besiddet nogen Hvedesort, der har overgaaet eller blot kunnet maale sig med denne.« Dog bemærker han, at han kun kan dømme om den efter kort Erfaring; han erholdt den nemlig første Gang i 1876. Heine omtaler ogsaa de hvidkjærnedede Hvedesorter, om hvilke han siger: »Saalænge der ved Hvedemøllerne ikke betales betydelig højere Priser for disse smukke, tyndskallede Hvedesorter, maa jeg bestemt fraaade at dyrke disse Varieteter, da det økonomiske Udbytte saa ikke vil blive saa højt som ved Dyrkning af de andre Hvedesorter.« Han har selv dyrket disse Hvedesorter, men har forladt dem, fordi de ikke gave ham det pekuniære Udbytte, han mente at burde have. Rivett's Hvede dyrker han stadig, og den giver ham et stort Udbytte, endog indtil 27 Fold, »men«, siger han, »paa den anden Side er den ualmindelig følsom for uheldige Vejrforhold om Vinteren, saaledes at den ofte gaaer aldeles bort; dog kan en meget svag Stand om Foraaret give en god Hvedemark, idet den breder sig som ingen anden Sort.« Den modnes meget sildig, og udmærker den sig ved, at den er haardfør overfor Blæst og daarligt Høstvejr.

Efter hvad Taleren har forstaaet saa vel af de her paa Mødet som ved tidligere Lejligheder faldne Ytringer, er det, som Møllerne for en væsentlig Del søge, haard, glasset Hvede, fordi den skal være rigere paa Gluten end den bløde Hvede. Med Hensyn til Square-head Hveden har Talerengjort en Del Iagttagelser og fundet, at den kan forekomme fuldstændig glasset og fuldstændig melet. Square-head Hvede fra Øerne, særlig fra Falster og Møen, er i høj Grad melet, lys og rundbuttet, hvorimod Square-head Hveden fra Jylland, i alt Fald fra visse Egne, er helt forskjellig derfra, idet den er mere storkornet, ofte helt igjennem glasset og brunliggul (ravfarvet); tilmed ere mange af Kornene ikke saa runde paa Bugsiden; det er, ligesom de have havt Anlæg til at blive meget store, men ikke faaet Stof nok til at faa Formen rigtig udfyldt. Forskjellen mellem Square-head Hveden fra disse Steder er saa stor, at naar man tager Prøver af denne Hvede fra Jylland

og fra Øerne og stiller dem ved Siden af hinanden, saaledes som de have været fremstillede i Markfrøkontorets Samling ved de samvirkende Landboforeningers Efteraars-Udstillinger baade ifjor og iaar, saa vil ingen falde paa, at det er den samme Hvedesort. Denne Forskjel var Taleren paafaldende, og han har derfor spurgt Møllerne om, hvilken af disse to Slags de yndede mest. Deres Svar har altid været, at de foretrak den jydsk Form. Til Egnen omkring Göttingen og til Sachsen solgte Taleren ifjor Efteraar ca. 600 Tdr. Square-head Sædehvede; Kjøberne heraf foretrak ogsaa den jydsk. Det kunde nu være interessant at faa rede paa, hvad det er, som foraarsager den forskjellige ydre og indre Bygning, som denne Hvede synes at have paa de forskjellige Voxsteder. Det synes, som om det hænger sammen med Jordbundsforholdene; thi naar vi faa Hvede fra Skotland, er den melet, rund og buttet, men naar den har været dyrket et Aarstid eller saa paa de jydsk Gaarde, hvorfra Talerens Erfaringer skriver sig, bliver den kantet, glasset og haard. Der er ingen Tvivl om, at det derfor vilde være særdeles heldigt, om Landmænd og Møllere kunde blive enige om at fremskaffe eller gjennem Forsøg finde en Hvedevarietet, som kunde tilfredsstille begge Parter, saaledes at Landmændene kunde faa en mere haardfør og ligesaa rigtgivende Hvede som Square-head Hveden, og Møllerne en glutenrig og kraftig Hvede. Hvorvidt det vil kunne lykkes ved Befrugtning paa den Maade, som af Indlederen antydet, at man saarer forskellige Hvedesorter sammen, turde være tvivlsomt. Efter hvad Taleren veed, er det saare vanskeligt at faa Hvedeplanter, der voxe ved Siden af hinanden, til at bestøve hinanden. Det gaaer ikke saaledes til som hos Rug, at der udvikler sig hele Støvskyer, men det gaaer til paa en ganske anden Maade; efter hvad Taleren har læst, skal der med stor Kyndighed anvendes en særegen Fremgangsmaade for at faa en Krydsbefrugtning hos Hvede tilvejebragt. Hvedeaxene skulle præpareres og de fleste Korn fjernes inden det Tidspunkt, da Støvet udvikles, og dette maa da, i samme Øjeblik det fremkommer, bringes over paa den præparerede Planter Frugtorganer. Saadan Krydsbefrugtning anvendes af Opdrætterne af Sædekorn, baade i England og Tyskland, som f. Ex. Rimpau, og der opnaaes gode Resultater derved; man har derved været i Stand til at frembringe nye Hvedevariteter, der vare i Besiddelse af begge Stamformers gode Egenskaber; men det er en langsom Fremgangsmaade, fordi de første Korn, der fremkomme efter Krydsbefrugtning,

ere overordentlig svage. De skulle dyrkes flere Aar, før de give kraftige Planter; men ligesom man i England har opnaaet gode Resultater ad denne Vej, maatte det ogsaa kunne ske her.

Grosserer Fritsche. Der er i Diskussionen faldet en Ytring, som lader formode, at man kan opstille Kjøbmænd og Landmænd som to Parter, der skulde have forskjellig Interesse. En saadan Anskuelse er fejl og vil kun kunne gjøre Skade. Taleren seer ikke rettere, end at Kjøbmanden altid har den Opgave at kjøbe sine Varer saa billig som muligt, og Landmanden at sælge sit Produkt saa dyrt som muligt. Interesserne staa her ganske vist for saa vidt mod hinanden, fordi de Vedkommende handle med hinanden, men ikke fordi den ene er Kjøbmand og den anden Landmand. Forholdet kan ogsaa være omvendt, nemlig at Landmanden er Kjøber og Kjøbmanden Sælger. Man kan ikke dele disse to Stænder saaledes, at man kan sige, at den ene gjør noget for den anden. Det virkelige Forhold er det, at de arbejde hver for sig for at faa det Udbytte ud af deres Kapital, som de med deres Forstand, Dygtighed og Arbejdsevne paa nogen Maade kunne bringe ud af den. Mølleren er Fabrikant ligesom Landmanden er det, og han er Kjøbmand ligesom Landmanden er Kjøbmand. Selvfølgelig vil Mølleren ikke bygge sin Mølle om, hver Gang Landmanden producerer en anden Hvedesort, men han vil bygge sin Mølle efter det Produkt, han lettest kan sælge og til den højeste Pris. Det samme Hensyn gjør sig gjældende hos Landmanden i Henseende til den Hvedesort, han vil producere. Tilbud og Efterspørgsel er det, der regulerer Prisen. Naar Mølleren ikke her i Landet kan faa den Hvede, han skal bruge, maa han søge andensteds hen; han maa lave det Mel, han kan sælge. Landmanden maa søge at finde en Hvedesort, som kan tilfredsstillende ham selv med Hensyn til en rigelig Høst, og som desuden kan tilfredsstillende den Kjøber, der er ham nærmest; thi derved kan Landmanden opnaa det størst mulige Udbytte af sit Produkt. Kan han ikke tilfredsstillende den nærmeste Kjøber, maa han gaa længere bort, men derved forringes hans Produkt i Pris. Taleren synes, at det er rigtigt at pege paa dette Forhold, for at man ikke skal arbejde mod hinanden eller tage Spor af Hensyn til den Kjøbmand eller den Møller, som synger Sirenesange med Hensyn til, at han vil betale høj Pris, thi det vil han dog ikke, undtagen han bliver tvungen dertil.

Naar det er meddelt, at en dygtig Landmand i Tyskland

har fundet det fordelagtigt at dyrke de og de Hvedesorter, skal Taleren ikke opholde sig ved den Virkning, det forandrede Klima kan udøve, men kun gjøre opmærksom paa, at vedkommende Landmand ikke har det engelske Marked for sig i samme Grad som den danske Landmand, og hans Valg af Hvedesorter kan derfor ikke falde sammen med det Valg, den danske Landmand maa gjøre. Hvad der er rigtigt og godt et Sted, kan være forkasteligt et andet Sted.

Grosserer, Dampmøller J. Lund. Det kunde efter det Foredrag, som nu er holdt, se ud, som om Møllerne vilde gjøre Strike og ikke betale den Hvede, Landmændene producere. I saa Henseende kan man dog vistnok berolige sig, thi der er ikke Mangel paa Konkurrence og mindst i Hvede. I de 30 Aar, Taleren har handlet med Hvede, har der kun været et Aar, i hvilket Hveden ikke har kunnet afsættes, idet den nemlig kun vejede meget lidt, og der var ikke Tale om Square-head Hvede eller anden fremmed Hvede, men om den gode, gamle Hvede, som man havde havt i mange Aar, og som havde viist sig god allevegne. Forholdet forandrede sig imidlertid meget hurtigt, idet man næste Aar havde over hele Landet Hvede, som vejede meget godt. Iøvrigt vil det vistnok være vanskeligt at opstille noget bestemt med Hensyn til, hvilken Hvede man skal dyrke. Efter Talerens Mening skal Landmanden først og fremmest søge at faa en Hvede, som giver ham det største Udbytte, thi hvad Møllerne angaaer, da klare de sig nok; der gives altid Veje, ad hvilke de ville kunne faa den Hvede, de ville have. Hvad Square-head Hveden angaaer, da er Taleren kommen til det Resultat, at den er anvendelig. Ganske vist har den Mangler, men disse kunne afhjælpes ved at blande den med andre Sorter, og Landmændene bør derfor ikke kaste den bort. Taleren har selv iaar saaet Square-head Hvede, russisk Hvede og flere andre Sorter, men venter dog ikke at høste de Kvaliteter, han har saaet; dog kan der ikke siges noget bestemt i den Retning; thi faa vi en varm Sommer efter den milde Vinter, vi have, er det muligt, at Hveden vil have et saadant Indhold af Gluten, at den kan blive tilfredsstillende.

Dampmøller Bay er selv Landmand og dyrker Square-head Hvede; han kjender den derfor baade som Landmand og som Møller, og han har endnu aldrig nogensinde som Møller klaget over Landmandens Produkt. Han er derfor bleven forbauset ved at høre, at de Herrer Landmænd antog, at han stiller sig fuldstændig paa Møllers Standpunkt. Deri tager man imidlertid fuldstændig Fejl. Han er nu heldigvis saa-

ledes stillet, at han har valgt sit System som Møller. Forrige Aar gik han nemlig fra Kværnmølleriet over til Dismenbratorsystemet, ved hvilket de Ulemper, der klæbe ved Kværnmølleriet og flere andre Systemer, netop undgaaes. Plantelimen kommer nemlig ved Dismenbratorsystemet ikke til at lide noget, idet Melet bliver klippet eller slaaet ud af Skallen, uden at der frembringes Varme. Taleren har fundet, at dette System egner sig godt for hans Forhold, og at han ved det kan behandle en Masse Hvedesorter og deriblandt Square-head Hvede. For sin Person skal Taleren derfor ikke have noget imod, at Landmændene fremdeles holde paa Square-head Hveden, men han vil kun fremhæve, at det forekommer ham mindre rigtigt, at Landmændene — hvad de have gjort i de sidste 12 Aar — idelig skifte Varieteter. Det ene Aar have de lovpriist engelske Hvedesorter, og to til tre Aar efter have de kastet den bort og, som man siger, ikke levet den Ære for to Skilling.

Naar Taleren har fulgt den til ham rettede Opfordring om at tage Del i den Bevægelse, dette Spørgsmaal har fremkaldt, har han ikke paa nogen Maade derved tænkt at ville søge sig en Fordel som Møller, men Møllerne og Kjøbmændene, som ere Bindeled mellem Landbostanden og Konsumenterne, vide, hvad disse forlange, se, hvorledes vore Mel-sorter vrages mere og mere, og hvor vanskeligt det er at afsætte dem uden at blande dem med kraftigere Sorter, og det ligger derfor nær, at Møllere og Kjøbmænd meddele det til Landmændene, thi alle, baade Landmænd, Møllere og Kjøbmænd arbejde jo mod det samme Maal, nemlig ved Hjælp af Hvedekulturen at tjene Penge. — Angaaende Krydsningspørgsmaalet, som Grosserer Jacobsen fremdrog, skal Taleren blot udtale, at det naturligvis ikke er hans Mening at anbefale Krydsning mellem de forskellige Varieteter; han fremførte netop, at han ikke ønskede en saadan Krydsning, men derimod en Krydsning med samme Varietet for at bevare Livskraft og Frugtbarhed. Endnu skal Taleren tillade sig at sige — det er maaake ubeskedent af ham at gjøre det, men da han jo betragter sig baade som Møller, Kjøbmand og Landmand, vil man maaske nok bære over med ham — at Møllerne betale en ganske god Pris for den danske Hvede, og de have da i alt Fald ikke skambudt den; gjorde de det, skulde de Herrer Kjøbmænd, som staa bag ved, nok træde til.

Kammerjunker Haffner troer, at Resultatet af Forhandlingerne bliver det, at Landmændene komme til at gaa med

betydelig lysere og glædeligere Udsigter fra dette Møde, end man skulde have ventet. De gik vistnok herhen i den Tanke, at de skulde overvære Square-head Hvedens Ligbægelse, men i Stedet for er det blevet en Opstandelse. Naar den ærede Foredragsholder iøvrigt sagde, at han ikke havde talt imod Square-head Hveden, da kan det naturligvis ikke andet end glæde Taleren, men han kan dog ikke nægte, at han af Foredraget fik det Indtryk, at den ærede Foredragsholder ikke egentlig talte for den, og en Del af de ærede Tilhørere deler vistnok den samme Anskuelse. Til Grosserer Lund, som vistnok bedst kan klare Stillingen: Møller kontra Landmand, da han er begge Dele, skulde Taleren udtale en Tak. Forresten troer Taleren, at Landmændene maa sige, at Møllerne — i alt Fald for en stor Del — have givet det Udseende af, at de raadede Landmændene til at forkaste Square-head Hveden, og Grosserer Fritschø havde derfor vistnok fuldkommen Ret, naar han sagde, at det var egentlig ikke ganske rigtigt at gjøre det, eftersom disse to Parter dog ikke arbejdede Haand i Haand, idet den ene maatte købe sin Vare saa billig som mulig, og den anden sælge den saa dyrt som mulig, ligesom det heller ikke kunde forlanges, at Mølleren skulde forandre sin Mølle, hver Gang Landmanden skiftede Sæd.

Gartner Wendt. Den ærede Foredragsholder udtalte, at det var en Fejl, at Landmændene det ene Aar dyrkede en Sort Hvede og det andet Aar en anden Sort og raadede derfor til at forlade denne Fremgangsmaade og i Stedet for uddrage en Stamsort af det, vi have. Her kommer imidlertid Vanskeligheden, thi Taleren troer bestemt, at naar man undtager de Sorter, som Markfrøkontoret har indført i den seneste Tid, findes der næsten ingen Steder her i Landet ren Hvede. Kolbehveden, som der vistnok nærmest er tænkt paa af den ærede Foredragsholder, er paa ethvert Sted, hvor den findes, i Sammenblanding med flere forskellige Sorter; man vil saaledes finde brun, lys og skjægget Hvede mellem Kolbehveden, som er Betegnelse for en hel Klasse, hvorunder Square-head hører. For imidlertid at komme til en Stamsort, maa man vælge en bestemt Sort og bære sig ad som Englænderne. De tage de bedste Ax, saa Kornene og gjentage det i flere Aar efter hinanden, og derved komme de til den Stamsort, de ville have. — Hvad Grosserer Jacobsen meddelte om Square-head Hveden viser, at det ikke er Befrugtningen, men Klimaet, der gjør, at den jydsk Square-head Hvede og Square-head Hveden fra Øerne ere i høj Grad for-

skjellige fra hinanden. Hvem der egentlig har været værst mod Square-head Hveden, er Møllerforeningen i Harzen; det er i Særdeleshed den, som har dødsdømt de engelske Sorter. Men efter hvad man har hørt her paa Mødet, synes det, som om Møllerne ville bøje sig for de Sorter, som Landmændene faa til at passe bedst. I Tyskland og navnlig i Slesvig arbejdes der paa at faa Hvedespørgsmaalet klaret, og efter Opfordring har Taleren behandlet dette Spørgsmaal i en slesvigsk Landbotidende, i hvilken han har anbefalet omfattende Forsøg og har opstillet følgende Spørgsmaal:

1. Indeholde de nyere engelske Hvedesorter mindre Næringsværdi end de ældre, og hvorledes er Forholdet?
2. Egne de nyere Sorter sig mindre godt for Møllere og Bagere, og i saa Fald bør Kjøbmænd og Landmænd bøje sig for disse?
3. Vil det forøgede Kornudbytte, som de nyere Arter give, for Landmanden have mindre Betydning for den muligere større Næringsværdi, som de ældre antages at have?
4. Er den ringere Haardførhed, særligen for Square-head Hvedens Vedkommende, en Anstødssten for denne givtige og stivstraaede Arts videre Udbredelse?
5. Kunne de nyere Arter ved fortsat Dyrkning i et koldere Klima ved skarp Rensning, tidlig Udsæd i gjødningskraftig velbehandlet Jord efterhaanden blive mere haardføre? og
6. Vil, som det oftere har vist sig, Blanding af flere ensartede Hvedesorter give det bedste Middeludbytte?

Hvedespørgsmaalet er saa vigtigt, at der er al Opfordring til, at praktiske Landmænd rundt om i Landet — indtil vi engang faa Forsøgsstationer — anstille Forsøg; derved kan der muligvis komme et Resultat tilveje. For Øjeblikket maa man næsten begynde forfra ved af det Materiale, der er forhaanden, at tage de renere og bedste Sorter.

Etatsraad Tesdorpf. Hvad det foreliggende Spørgsmaal angaaer, har man nu hørt de Anskuelser fremsatte, der gjøres gjældende fra hver Side, og navnlig har man været saa heldig at høre, at selv Møllerne forsvare Square-head Hveden, hvad Taleren unægtelig ikke havde ventet at høre. I de 42 Aar, Taleren har været Landmand, har han høstet den bestemte Erfaring, at han som Producent skal ganske særlig rette sig efter Markedet og ganske særlig lytte til de Fordringer, der stilles til ham fra vedkommende Konsumenters Side. Hver Gang Taleren har sat sig ud over det, og hver Gang han har troet at kunne vedblive at følge det Spor, som forekom ham at være det fordelagtigste, er Straffen ikke ude-

bleven; ja Taleren har tidlig og sildig maattet erfare, at han havde gjort klogt i lige fra Begyndelsen ganske anderledes, end han har gjort, at lytte til Konsumenternes Fordringer. Han troer derfor, at Landmændene vilde gjøre klogt i strax at tage Hensyn til de Fordringer, som Møllerne, der repræsenterer Konsumenterne, stille til dem. Taleren har korresponderet med de Herrer tyske Landmænd, som have været nævnte, og sendt dem Square-head Hvede, som han forøvrigt ogsaa har sendt til den russiske Grænse, ligesom han ogsaa selv har dyrket den efter en stor Maalestok; men sidste Efteraar, da den store Katastrofe indtraadte, stod Taleren lige overfor det vanskelige Spørgsmaal, hvad han skulde saa. Besvarelsen af dette Spørgsmaal lettedes ham imidlertid derved, at han ikke havde andet at saa end den Hvede, han havde høstet, og han maatte altsaa for en stor Del holde sig til Square-head Hvede, skjøndt Ompløjningen sidste Aar frembragte store Tab. Utvivlsomt er det imidlertid, at Square-head Hveden er et for Mølleren vanskeligt Produkt, hvad ogsaa Direktør Kleppers fremhævede for Taleren, da han besøgte ham sidste Sommer. Kleppers omtalte nemlig fra Møllernes Standpunkt Square-head Hveden som noget af det farligste, han var bleven bekendt med, og han havde derfor i de sidste Aar ikke kjøbt en eneste Tønde deraf, men udelukkende gjort sit Indkjøb hos Bønderne, der ikke vare gaaede over til at dyrke Square-head Hvede, men vedbleve at dyrke de gamle Hvedesorter. Heine sværmer for de engelske Hvedesorter og navnlig for Square-head Hveden. Den er hans Kjæphest, og derfor er han noget ensidig. Han har udtalt, at den Landmand, der vil ophøre med at dyrke Square-head Hvede, vil i hans Øjne være at betragte som henhørende til de Landmænd, han ikke vil respektere meget; i den Grad anseer han denne Hvedesort fordelagtig for Landmanden. Hvad nytter imidlertid de høje Fold, naar Møllerne ikke kunne komme af med Melet i England? Intet, og derfor har Taleren med særdeles Glæde hilst det Skridt, som er udgaaet fra Møllerne, at de ville arbejde sammen med Landmændene for at faa tilvejebragt en Hvedesort, der i alle Henseender er tilfredsstillende, og af hvilken der i Længden vil kunne drages Fordel; thi de efemere Fordele ere ikke meget værd, dem giver Taleren ikke meget for. Kleppers udtalte for Taleren, at naar Møllerne vare nødsagede til at kjøbe Square-head Hvede, maatte de samtidig kjøbe en anden glutenrig Hvede for at kunne holde Square-head Hvedens mindre gode Egenskaber Stangen; men som en Følge deraf maatte de have

Square-head Hveden saameget billigere som den anden Hvede var dyrere. Disse Argumenter have en saadan Betydning for Taleren, at han ikke kan se andet, end at det er nødvendigt at faa de dygtigste Mænd frem paa dette Omraade og stille dem den Opgave gennem en Række Forsøg at udfinde en Hvedesort, som alle Parter kunne være tjent med.

Saaledes stiller Taleren sig til Sagen, og han er særlig de Herrer Møllere taknemlig for den Opfordring, de have rettet til Landmændene, og som disse bestemt skulle imødekomme ved at gaa sammen med Møllerne til Opgavens Løsning, thi for Landmændene er intet værre end Usikkerhed, end Famlen. Naar Landmanden gaaer til sit Arbejde, skal han gaa dertil med Sikkerhed og ikke med Livet i Hænderne af Frygt for, at hans Arbejde ikke skal bære Frugt. — I Square-head Hveden er der en afgjort Fare. Paa Landbohøjskolen, til hvilken Taleren i to Aar har havt den Ære at sende Saasæd, er Hveden næsten mislykket. Det samme har været Tilfældet i Sverrig og Østpreussen. Baade i 1880 og i 1881 har man der lidt store Tab ved Square-head Hvede. Iaar havde Taleren faaet 20 Tdr. Hvede fra Østpreussen. Det var en smuk Prøve, som han troede vilde kunne tilfredsstille Møllerne. Taleren saa den der paa Marken, og den har iaar paa dette vanskelige Sted givet et overordentlig stort Udbytte, uagtet man ikke havde havt Sne sidste Vinter som hos os. Saa man hen hertil, var det dog muligt, at et Studium, en nøjere Undersøgelse af dette Spørgsmaal kunde føre Landmanden ind paa en sikrere Vej end den, hvorpaa han for Tiden befinder sig; thi Usikkerhed er der baade med Hensyn til Haardførhed og med Hensyn til Møllernes Fordringer, hvad Kvaliteten angaaer. Taleren kunde derfor ikke andet end stærkt tilraade, at alle de, som arbejder for at faa dette for Landmanden saare vigtige Spørgsmaal grundig undersøgt, blive støttede.

Præsidenten, Prof. Jørgensen, takkede Møller Bay for hans vel udarbejdede Foredrag, som var hørt med den største Interesse. Hvad Spørgsmaalet iøvrigt angaaer, er det jo aabenbart, at vi kun staa ved Begyndelsen, og at der er mangfoldige Skridt at gøre, inden der naaes et Resultat, hvis Beskaffenhed jo meget vil afhænge af, om man finder den rette Vej at gaa med Hensyn til Opgavens Løsning. Landhusholdningsselskabet skal imidlertid gøre, hvad det formaaer og nærer det Haab, at det maa finde den Understøttelse, som er nødvendig til Spørgsmaalets Besvarelse.